

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра практики англійської мови

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
МОВА ТІЛА

підготовки бакалавра
спеціальності 035 Філологія
освітньо-професійної програми Мова і література (англійська). Переклад

Луцьк – 2024

Силабус освітнього компонента «МОВА ТІЛА» підготовки бакалавра, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, за освітньо-професійною програмою «Мова і література (англійська). Переклад».

Розробник:

Малімон Л. К., доцент кафедри практики англійської мови, кандидат філологічних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Шкамарда О. А.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри практики англійської мови, протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

проф. Коляда Е. К.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1(денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова та література (Англійська). Переклад Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>150</u> / <u>5</u>		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
		Лекції <u>10</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год. Лабораторні <u>-</u> год. Індивідуальні <u>-</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота <u>110</u> год.
		Консультації <u>10</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська, англійська

Таблиця 2(заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова та література (Англійська). Переклад Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>150</u> / <u>5</u>		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
		Лекції <u>4</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>6</u> год. Лабораторні <u>-</u> год. Індивідуальні <u>-</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота <u>122</u> год. Консультації <u>18</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська, англійська

II. Інформація про НПП

Таблиця 3

Прізвище, ім'я та по батькові	Малімон Леся Костянтинівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент кафедри практики англійської мови
Посада	доцент

Контактна інформація	+380679763829
	malimon@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi
	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронні скриньки, зазначені в силабусі.

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК.

Під час спілкування люди обмінюються інформацією на різних рівнях. Спілкування не вичерпується усними або письмовими повідомленнями. У процесі комунікації важливу роль відіграють манера поведінки партнерів, жести, міміка, погляд. Подібно іншим живим істотам, ми підкоряємося біологічним законам, які контролюють наші дії, реакції, мову тіла і жести. Дослідження доводять, що невербальні сигнали несуть у 5 разів більше інформації, ніж вербальні. Деякі жести є вродженими, інші – набутими, значення багатьох рухів і жестів є культурно обумовленим. Знання комунікативних, культурних та психологічних чинників, які впливають на мову тіла, допоможуть розпізнавати (читати) невербальні засоби спілкування та успішно здійснювати професійну діяльність.

2. Пререквізити/Постреквізити

Пререквізити: вибірковий освітній компонент «Мова тіла» тісно взаємодіє з ОК «Вступ до мовознавства», ОК «Загальне мовознавство» та ОК «Англійська мова».

Постреквізити: ОК «Теоретичний курс англійської мови», «Англійська мова».

3. Мета і завдання ОК.

Ознайомити здобувачів вищої освіти із системою методів альтернативної комунікації, їх перевагами та особливостями, підготувати фахівців, здатних розуміти та застосовувати альтернативну та додаткову комунікацію задля полегшення розуміння вербальних повідомлень та забезпечення більш ефективної взаємодії з іншими людьми.

Методи викладання: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу навчального матеріалу, метод кейс-технологій, частково-пошуковий, дослідницький, інтерактивний, презентації, практики в спілкуванні, методи дистанційного навчання.

4. Результати навчання (компетентності).

У результаті вивчення ОК здобувачі освіти опановують низку компетентностей.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності:

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 11. Здатність до надання консультацій з дотриманням норм літературної мови та культури мовлення.

ФК 12. Здатність до організації ділової та міжкультурної комунікації.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати та інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організувати процес навчання та самоосвіти.

ПРН 6. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

У результаті вивчення БОК здобувачі освіти опанують такі **soft skills**, як навички критичного мислення та обробки інформації, роботу у команді, цифрову грамотність, взаємодію, уміння логічно вибудовувати висловлення, застосовувати креативний підхід до завдань.

5. Структура освітнього компонента.

Таблица 4 (денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Сам. роб.	Кон с.	Форма контр./ бали
Змістовий модуль 1.							

Тема 1. Загальні уявлення про мову рухів тіла. Особливості мови жестів різних народів.		1	2		5		
Тема 2. Жести: рук та долонь		1	2		10		
Тема 3. Міміка. Зони обличчя.		1	2		10	1	
Тема 4. Значення жестів, пов'язаних з дотиком рук до різних частин обличчя		1	2		10	1	
Тема 5. Захисний бар'єр. Поза, постава, зсутулювання, їх залежність від соціального статусу		1	1		10	1	
Тема 6. Зоровий контакт. Віддзеркалення		1	1		5	1	
Разом за модулем 1	70	6	10		50	4	ДС/5+ ІРС/5+ Т/10+ ТР/10
Контрольна робота з модуля							20
Змістовий модуль 2.							
Тема 7. Зони та території. Жести власницьких і територіальних претензій		0,5	1		10	1	
Тема 8. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень корпусу тіла		0,5	1		10	1	
Тема 9. Засоби ефективної взаємодії під час переговорів та інтерв'ю		1	2		10	1	
Тема 10. Способи штучного підвищення статусу		0,5	2		10	1	
Тема 11. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості		0,5	2		10	1	
Тема 12. Жести та ділова взаємодія		1	2		10	1	
Разом за модулем 2	80	4	10		60	6	ДС/5+ ІРС/5+ Т/10+ ТР/10
Контрольна робота з модуля							20
Всього годин:	150	10	20		110	10	

* Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ТР – тренінги, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти, КР – контрольна робота.

Таблиця 5 (заочна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Сам. роб.	Кон с.	Форма контр./ бали
Змістовий модуль 1.							
Тема 1. Загальні уявлення про мову рухів тіла. Особливості мови жестів різних народів.		0,25	0,5		20	1	
Тема 2. Жести: рук та долонь		0,25	0,5		10	2	
Тема 3. Міміка. Зони обличчя.		0,25	0,5		10	2	
Тема 4. Значення жестів, пов'язаних з дотиком рук до різних частин обличчя		0,25	0,5		10	1	
Тема 5. Захисний бар'єр. Поза, постава, зсутулювання, їх залежність від соціального статусу		0,5	1		12	2	
Тема 6. Зоровий контакт. Віддзеркалення		0,5	1		10	1	
Разом за модулем 1	87	2	4		72	9	ДС/5+ ІРС/5+ Т/10+ ТР/10
Контрольна робота з модуля							20
Змістовий модуль 2.							
Тема 7. Зони та території. Жести власницьких і територіальних претензій		0,25	0,25		5	1	
Тема 8. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень корпусу тіла		0,25	0,25		10	1	
Тема 9. Засоби ефективної взаємодії під час переговорів та інтерв'ю		0,25	0,5		10	1	
Тема 10. Способи штучного підвищення статусу		0,25	0,5		10	2	
Тема 11. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості		0,5	0,25		5	2	
Тема 12. Жести та ділова взаємодія		0,5	0,25		10	2	
Разом за модулем 2	63	2	2		50	9	ДС/5+ ІРС/5+ Т/10+

							ТР/10
Контрольна робота з модуля							20
Всього годин:	150	4	6		122	18	

Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ТР – тренінги, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти, КР – контрольна робота.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота спрямована на подальше формування компетенції у сфері невербального спілкування, розвиток та розширення світогляду здобувачів вищої освіти в аспекті ділової комунікації, збагачення словникового запасу здобувачів вищої освіти, розвиток навичок правильної поведінки у корпоративному спілкуванні.

Теми, що винесені на самостійну роботу, розглядаються на лекціях частково. Враховуючи специфіку теоретичного курсу, завдання з самостійної роботи для здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології пов'язані з роботою над оригінальними англомовними текстами.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Interviews, Power Plays and Office Politics Pease, Allan and Barbara. <i>The Definite Book of Body Language</i> . Orion, 2004.	25/30
2	Seating Arrangements - Where to Sit and Why Pease, Allan and Barbara. <i>The Definite Book of Body Language</i> . Orion, 2004.	25/30
3	The Six Secrets of Attractive Body Language Pease, Allan and Barbara. <i>The Definite Book of Body Language</i> . Orion, 2004.	25/30
4	The 13 Most Common Gestures You'll See Daily Pease, Allan and Barbara. <i>The Definite Book of Body Language</i> . Orion, 2004.	35/32
	Разом	110/122

IV. Політика оцінювання

Усі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, навчальної етики та корпоративної культури, толерантно та з повагою ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися графіку проведення та термінів складання усіх видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, повідомляти НПП про його зміни, бути організованим і сумлінним, нести особисту та колективну відповідальність, без вагань звертатися до НПП за консультаціями у разі потреби.

Навчальний процес та контроль його результатів здійснюється згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

При вивченні курсу здобувач вищої освіти виконує такі види робіт: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання матеріалу на семінарах, виконання індивідуальних завдань, написання тематичних контрольних

тестів. Навчальний курс складається з 5 кредитів, які закінчуються **заліком**. Сумарна кількість балів, яку здобувач вищої освіти отримує при засвоєнні змістових модулів за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку, яка відповідає: зараховано, незараховано з необхідністю повторного складання.

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань ЗО, здійснюється НПП протягом семестру на лекційних і семінарських заняттях у межах змістового модуля. Поточне оцінювання включає в себе поточну роботу під час лекційних і семінарських занять (у кожному змістовому модулі – максимум по 5 балів за дискусію та по 5 балів індивідуальну роботу), оцінку за тести (максимум по 10 балів у кожному модулі), оцінку за тренінги (максимум по 10 балів у кожному модулі) та оцінку за контрольну роботу з модуля (максимум – 20 балів у кожному модулі).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. За практичні заняття здобувач вищої освіти може отримати максимальний бал 40. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

У разі відсутності з поважної причини на лекційних заняттях здобувач вищої освіти представляє конспекти тем, які вивчали на пропущених заняттях. За відсутності на практичному (семінарському) занятті знання здобувача вищої освіти оцінюють за результатами усного опитування по темі, що, зокрема, визначає рівень володіння тематичними термінами та ключовими поняттями.

Якщо здобувач вищої освіти хоче покращити підсумковий бал за аудиторну роботу, пропонується підготовка та захист презентації на одну із запропонованих тем (на вибір), або написання тез.

Учасник освітнього процесу має дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу. Здобувачі вищої освіти повинні керуватися принципами академічної доброчесності (детально за покликанням: [Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)) та виконувати передбачені програмою творчі завдання (доповіді, твори-роздуми, твори-описи, промови тощо) самостійно. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування НПП.

За умови виникнення конфліктних ситуацій, здобувач освіти та НПП керуються [Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «Врегулювання конфліктів у навчальному процесі».

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль, який здійснюється провідним НПП, має на меті перевірку рівня знань здобувача вищої освіти під час виконання підсумкового тесту та усної відповіді у випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг. Семестровий залік

виставляється, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру набрав 60 балів і вище та погоджується з результатом, який він отримав за виконання робіт, передбачених силабусом.

Максимальна кількість балів дорівнює 60. Підсумковий контроль передбачає написання контрольних робіт (по 20 балів). Контрольна робота є тестовою. Здобувачі вищої освіти виконують тестову контрольну роботу після завершення кожного змістового модуля.

НПП оцінює рівень знань здобувача вищої освіти за поточний і підсумковий контроль в балах, фіксує їх у журналі після опанування кожного змістового модуля. Підсумкова оцінка за національною шкалою реєструється в заліковій відомості.

У разі незадовільної підсумкової оцінки, або якщо здобувач вищої освіти хоче підвищити оцінку, можна дібрати бали, виконавши самостійне практичне завдання (див. пункт V “Політика оцінювання”).

Семестровий залік НПП виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом освітнього компонента. Мінімальна позитивна кількість балів – 60. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – НПП, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Критерії оцінювання знань 30 на заліку при перескладанні

Залік складається з двох частин: 1) написання підсумкового тесту (максимум – 50 балів) та 2) усна відповідь (максимум – 50 балів).

В оцінці знань здобувач вищої освіти враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної ОК;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;
- 5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (50 балів)*, якщо здобувач вищої освіти повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з навчальної ОК, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність аналізувати факти, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *достатньою (40 балів)* якщо здобувач вищої освіти достатньо оволодів матеріалом, обізнаний з основними поняттями і термінами навчального курсу і оперує ними під час відповідей на поставлені

питання, а також посиляється на певні наукові дослідження з навчальної ОК; демонструє здатність підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *задовільною (30 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь здобувач вищої освіти має бути правильною і обґрунтованою. Здобувач вищої освіти повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов поганого володіння знаннями з навчального предмету. Здобувач вищої освіти продемонструє окремі знання теоретичного матеріалу, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого аналізу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з предмету носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Здобувач вищої освіти обізнаний з літературними джерелами з навчальної ОК, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Залік вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Здобувач вищої освіти не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з навчальної ОК і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання знань ЗО на семінарських заняттях

Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень ЗО
5	Здобувач вищої освіти має системні, глибокі знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками. Здобувач вищої освіти вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, вміє комплексно застосовувати знання з інших ОК.
4	Знання є достатньо ґрунтовними, він правильно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати, встановлювати зв'язки між явищами, фактами, робити висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
3	Здобувач вищої освіти демонструє посередні знання основних положень навчального матеріалу. Відповідь у цілому задовільна. ЗО здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки, наводити окремі приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях.
2	Здобувач вищої освіти демонструє низький рівень знань, здатний частково відтворити теоретичний матеріал відповідно до тексту підручника або лекції НПП, повторити за зразком певну операцію.
1	Здобувач вищої освіти може розрізняти об'єкт вивчення, фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, з допомогою НПП виконує елементарні завдання.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч.-практ. посібник для бізнесменів / уклад.: Ю.І. Палеха, за заг. ред. І.І. Тимошенка. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 284 с .
2. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
3. Косенко Ю.В. Основи мовної комунікації: навч. посіб. Суми : СДУ, 2011. 187 с.
4. Курило О. Й., Розман І. І. Вербальні та невербальні аспекти спілкування. Молодий вчений. 2017. № 4.3. С. 114–118.
5. Малкова Т.М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.
6. Махній М. М. Невербаліка і культура. К. : Blox.ua, 2009.

7. Паславська А. Й. Невербальна сфера дії заперечення; міжкультурний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2022. № 53. Т. 1. С. 140–143.
8. Рибалка С. В. Мова міміки, поглядів, жестів. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 224 с.
9. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч. посіб. 5-те вид. К.: Вікар, 2006. 223 с.
10. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.
11. Ekman P., Friesen W. V. Unmasking the Face: A Guide to Recognizing Emotions from Facial Expressions. Englewood Cliffs, New Jersey, 1975. 212 p.
12. Henley N. M. Gender as Culture: Difference and Dominance in Nonverbal Behavior: Perspectives, Applications, Intercultural insights. Lewinston, 1984. P. 351 371
13. Pease, Alan and Pease, Barbara. The Definite Book of Body Language. Buderim : Pease International. 2004. 386 p.

Додаткова література

1. Шаравара Т. Коцур А., Сизоненко Н., Тагільцева Я. Психолінгвістичний аналіз структури асоціативного поля стимулу компетентність. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць. Серія: Філологія. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М. 2018. Вип. 24 (2). С. 340-358.
2. Bloom, Y. (1990). Object symbols: A communication option. North Rock, Australia : North Rocks Press. 126 11. Conway, N. (1986).
3. Deich, R.F. and Hodges, P.M. (1977). Language without speech. London: Souvenir Press.
4. Johnson, R (1981). The picture communication symbols. Solana Beach, Ca.: Mayer-Johnson.
5. Kiernan, C., Reid, B. and Jones, L. Signs and symbols. London: Heinemann.
6. Nataliia Syzonenko & Yanina Tahiltseva. Psycholinguistic Analysis of the Structure of the Stimulus 'Competitiveness'. London journal of research in humanities and social sciences. 2022. Volume 22. Issue 7. P. 13–28.